

RETRATS DEL NATURAL
JOSÉ VACAS CORTÉS, 'EL NIÑO DE LA RAMBLA'
'CANTAOR' DE FLAMENC

(101)

MARC ROVIRA

El 'cante' que mai s'apaga

TONI VALL
SANT FELIU DE
LLOBREGAT

José Vacas Cortés, si pogués, no parlaria. Només cantaria. Expressaria sempre el sentiment profund que l'acompanya des que va néixer, que l'ha fet com és, amb el qual ha construït la seva família. *El niño de La Rambla*, li van dir, i ho serà per sempre. S'estranya que li demani que m'expliqui la seva vida. Els ulls, petits i bonics, li brillen. Li agradaria cantar encara, però ja no pot perquè les últimes vegades s'ha emocionat massa en tornar a pujar a l'escenari. M'ensenya els seus records, el seu santuari particular, que decoren les parets del dormitori: fotos, premis i diplomes que han adornat el seu art, que li han proporcionat força, energia, vitalitat, una intensa felicitat. D'aquí quinze dies farà 79 anys i conserva una memòria envejable. Rememora noms de la seva infància, indrets que van forjar-li la personalitat, el so de la música sempre present i tossut, vivències d'un camí difícil que va començar a La Rambla, poble de la província de Còrdova, l'any dos de la Guerra Civil espanyola.

El *cante jondo* li volta pel cap des que era un marrec perquè el seu pare i la seva tia cantaven, i als quatre anys el José ja els imitava per casa.

Amb només 10 va quedar tercer en un concurs d'aficionats i va guanyar dues pessetes: "Tres o quatre sous!", exclama amb una riallada. Va estudiar fins als 11 anys per aprendre "les quatre normes", una expressió avui en desús però que la gent gran porta ben incrustada al subconscient. Seguint la professió del pare, es va fer ferrador de cavalls.

Els *cortijos* andalusos dels durs anys cinquanta van ser el paisatge de la seva joventut. M'ensenya una llista de les cases per a les quals va treballar, una tirallonga de noms preciosos que resumeixen una personalitat, l'andalusa, plena de color i de sons de la natura: La Reina, La Estrella, Casa Blanquilla, El Viento, El Prado, Marquitos, Zapateros, Las Rosas... Aviat es va convertir en un totterreny, el camp i el bestiar no tenien secrets per a ell. L'laurar, cultivar i recollir, fer encàrrecs per als senyors rics que li donaven feina i també portar-los els comptes de la casa, una habilitat de la qual encara avui presumeix amb un orgull comprensible.

Festivals i concursos

Fa la mili a Melilla i, com que el flamenc era una passió compartida per molts companys, organitzen festivals i concursos. Obviament, el José guanyava sempre els primers premis. Mentrestant, amunt i avall dels *cortijos*, sempre amatent a la feina que sorgia, coneix la Josefa,

Emoció
Ja no pot cantar perquè s'emociona massa en tornar a pujar a l'escenari

Canvi
Arriba a Catalunya des d'Andalusia l'any 1964 buscant una vida millor

l'amor de la seva vida, amb qui es casa l'any 1962. Ell tenia 25 anys, ella 18. Tota una vida junts i quatre fills: Ana, María, Yolanda i Alberto.

A Andalusia neix l'Ana i, com que la feina no dona prou per mantenir una família –al camp s'hi treballa per temporades i el jornal és baix–, el matrimoni decideix seguir el camí de la mare i el germà del José, que han marxat a Catalunya esperant trobar-hi una vida millor. Així, l'any 1964 formen part de la gran onada migratòria que deixa la seva terra a la recerca de noves oportunitats al nord.

Duen la casa i les il·lusions a sobre i tres mil pessetes a la butxaca gràcies a un mossèn amic que els ajuda i a qui encara estan agraïts. La primera feina del José és en una empresa de fibres de vidre per a automòbils de Sant Joan Despí, on s'hi està quatre o cinc anys, fins que la fàbrica s'incendia i se n'ha d'anar a Esplugues.

Amunt i avall, canvien de casa diverses vegades, de Sant Joan Despí a les Planes i Cornellà. No ho pot expressar de manera més bonica i poètica: "Vivíem com orenetes". Els toca viure també el famós i tristíssim episodi de les inundacions del cinturó de Barcelona, però tenen sort i ningú pren mal. Finalment, el 1970, s'estableixen a Sant Feliu de Llobregat, on encara resideixen. L'estabilitat laboral la troba a l'empresa Vulcasa, de cautxú i goma per

a cotxes, on treballa durant trenta anys en diversos llocs de la cadena de muntatge.

I la música? No desapareix ni de bon tros, sinó que esdevé font d'energia i ganes de superació. Juan de Dios Ramírez Heredia, filantrop i incansable lluitador pels drets dels gitanos, li recomana participar en un concurs de Ràdio Joventut i guanya el primer premi del 1969, cosa que li permet gravar un disc amb el seu nom: *El Niño de La Rambla*. Compatibilitza la feina que li fa guanyar les garrofes amb les desenes de penyes flamenques del Vallès i el Baix Llobregat.

Coneix i canta amb els més grans del seu art: Fosforito, el Lebrijano, Chocolate, Mairena i també amb tot un mite com Camarón de la Isla. Recorda amb un somriure quan Camarón i el seu inseparable Paco de Lucía no es van presentar la nit que els estaven esperant. S'havien equivocat de penya i els van trobar asseguts al pedrís i amb una bona trompa que els acompanyava.

Lamenta no haver-se pogut dedicar al *cante* en cos i ànima, però quatre fills per pujar són una obligació no gaire compatible amb les exigències nocturnes i festives del flamenc. Això sí, està content de la vida que ha tingut i orgullós que el seu nét David li segueixi els passos i canti perquè si no canta no pot respirar. A l'avi li brillen els ulls, sí, els tanca i recorda. —